

Yttrande över remiss från Jordbruksverket gällande förslag till nya föreskrifter om seminverksamhet och embryoverksamhet med däggdjur

Sammanfattning

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) anser att det måste ha varit en stor utmaning att kombinera alla föreskrifter som finns för de olika djurslagen, och som dessutom är uppdelade i separata föreskrifter om insemination och om embryoproduktion och embryoöverföring. Jordbruksverket ska verkligen ha en eloge för det arbete ni gjort med detta. Det är dock så att sperma och embryon hanteras olika för de olika djurslagen, och de olika djurslagsspecifika reproduktionsteknikerna som används kräver olika typ av skicklighet vid utförandet, så att inte djurvälferden äventyras.

Terminologin är viktig, och bör reflektera den nomenklatur som redan används och är anamnad världen över för att undvika missförstånd, t ex är reproduktionstekniker eller reproduktionsbioteknologier att föredra som övergripande benämning på alla tekniker som täcks av föreskriften. Ordet ”artificiell reproduktion” anger felaktigt att själva reproduktionen är konstgjord, vilket man skulle kunna säga om vissa kloningstekniker. Artificiell insemination betyder egentligen bara ”konstgjord överföring av sperma”, medan själva befruktningen som följer är naturlig. Begreppet ”assisterad reproduktion” eller assisterade reproduktionstekniker (ART) kan också användas, i likhet med hur det används ofta inom humanmedicinen för tekniker som rör hantering av äggceller eller embryon med syfte att uppnå graviditet. SLUs synpunkter på terminologi gäller även benämning av äggceller (som hellre bör användas för däggdjurens honliga könsceller, än ordet ”ägg” som kan förväxlas med hönsägg), samt att fler typer av spermabehållare än strån bör nämnas.

En viktig kommentar är att det behöver tydliggöras att föreskriften gäller spermasamling med syftet att skapa avkomma, då det är skillnad i krav på utförande och godkänd utbildning jämfört med om det t ex görs för diagnostik, besiktning eller forskning. Det samma gäller de olika krav som gäller för den

embryoproduktion (in vivo eller in vitro) som görs i forskningssyfte jämfört med den som görs för att producera avkomma. Med nuvarande formulering skulle alla svenska laboratorier som utför IVF på däggdjur lyda under föreskriften, oavsett syfte och slutpunkt. Enda undantaget skulle då vara de laboratorier som använder äggceller från organ från opererade eller dödade/slaktade djur, där de resulterande embryona aldrig får överföras till mottagare och utvecklas till levande avkomma.

Djurskydd, smittskydd, journalföring och strikt hygien är något som ingår i kurserna för artificiell insemination och embryoöverföring för alla djurslag, liksom hondjurets gynekologiska hälsostatus, men i den föreslagna föreskriften tas inte detta upp på samma sätt för alla djurslag utan bara för vissa (häst), vilket innebär att det kan misstolkas att det inte är lika viktigt för andra djurslag. Det måste framgå tydligare och på ett enhetligt sätt att dessa aspekter gäller för alla djurslag. Då behövs det sedan inte tas upp igen under respektive djurslag. Det är också underligt att ”ansvar och kompetens” bara krävs för häst men inte för andra djurslag, där ”kompetens” räcker. Med dessa exempel vill vi påvisa att texten kan renodlas på flera ställen för bättre samstämmighet för de delar som är lika för alla djurslag.

Hund är det djurslag som avviker en del, och det är inkluderat kommentarer rörande inseminationer som enbart utförs av veterinärer med adekvat vidareutbildning på djurkliniker och djursjukhus med fasta rutiner för journalföring, och inte på avelsstationer. SLU förespråkar därför en översyn av terminologin och definitionerna, så att även hundverksamheten inkluderas på ett lättbegripligt sätt. Vissa paragrafer behöver också modifieras så att de anpassas till de aktuella förutsättningarna för AI på hund.

Avseende sjukdomar och provtagning för de olika djurslagen så är de flesta av sjukdomarna reglerade i AHL och behöver kanske inte nämnas i detalj i den nationella lagstiftningen, vilket däremot är viktigt för sjukdomar som inte nämns i EU-lagstiftningen. SLU har därför inkluderat en del kommentarer och frågor om aktuella sjukdomar och hur de ska diagnosticeras.

Specifika synpunkter

Kapitel 1, paragraf 1

Någonstans måste det tydligt framgå att regelverket är för ändamålet att få fram levande födda avkommor. Alltså INTE för laboratorieförsök där oocyter/spermier samlas från slaktmaterial eller liknande för IVP och de embryon som produceras aldrig läggs tillbaka i något djur. Det är flertal forskningslab i Sverige som jobbar med detta där djur används som in vitro-modeller för människa (eller andra djurslag) men syftet är aldrig att producera levande avkommor (processen avbryts i god tid innan).

Kapitel 1, paragraf 2

Även förordning (EU) 2023/647 bör nämnas här då den innebär stora förändringar i EU 2020/686 avseende hund och katt.

Kapitel 1, paragraf 3

Hur fungerar begreppen ”Anordnare” och ”Stationsveterinär” för hund och katt? Anordnaren har skyldigheter gentemot anordnaren men för hund och katt kan det vara samma person i privat praktik. Det kanske finns behov att ytterligare en definition, t.ex. ”seminveterinär” för hund och katt. En veterinär med godkänd utbildning som deltar i seminverksamhet för hund och katt. Stationsveterinär krävs inte för hund och katt i 2020/686, 27.04.2022 Ref. ARES (2022) 2602741

Avelsmaterial (och många andra ställe): begreppet ”artificiell reproduktion” finns inte (det är inte reproduktionen som är artificiell, utan själva överförandet av sperma eller embryo). Däremot finns ”assisterad reproduktion” som är ett begrepp inom reproduktionsbioteknologi och borde användas här.

Bearbetning: lagring måste också finnas t.ex. för bevaringsprogram

Enskild seminverksamhet: det är inte bara för nötkreatur, det finns djurägarsemin hos fler djurslag (gris, får).

Seminverksamhet: det borde stå någonstans att samling och bearbetning av sperma görs också för andra ändemål än bara kommersiell t.ex. för diagnostik eller för besiktning, men att det då inte är krav på utföraren att den har godkänd kurs för artificiell insemination.

”Strå” Lägg till vial/pellets. Importerad hundsperma är inte sällan fryst i pellets

”Ägg” om man från början kallas den för äggcell eller helst oocyt när det gäller däggdjur slipper man att varje gång lägga till ”ägg från fjäderfä”.

Kapitel 2, paragraf 1

Befruktade oocyter överförs inte för lantbruksdjur eller hästar. Det är embryon som överförs till recipient.

Det är oklart vad som menas med ”för hantering av andra ägg för avelsändamål än ägg från fjäderfä”.

Kapitel 2, paragraf 2

Stationsveterinär krävs inte för seminverksamhet för hund och katt. Ref Ares (2022)3254373-27/04/22

Kapitel 2, paragraf 3

Hur hanteras fall där endast enstaka, sporadiska moment görs i privata djurbesättningar? Ska tillstånd sökas för varje sådant enstaka besök, även om den som utför momentet jobbar med det regelbundet i andra besättningar? Veterinär kan inte veta på förhand vilka sporadiska aktiviteter som kommer att ske.

Kapitel 3, paragraf 5

Vad innebär ”behov”? Det handlar inte om terapeutisk behandling utan oftast om zooteknisk användning av läkemedel (hormoner – regleras i särskilt EU-direktiv).

Kapitel 3, paragraf 6

Se kommentarer under 3 kap. 13 §.

Kapitel 3, paragraf 8

Gäller detta t.ex. djurägarseminörer? Om detta rör personer utan specifika grundkunskaper eller grundläggande utbildning i djurens fysiologi krävs synnerligt noga granskning av kunskaper förutom den konkreta semintekniken, för att garantera god djurvelfärd, redlighet med journalföring, kunskap om smittspridning och avel osv. Det är en annan femma att bedöma någon med grundutbildning som veterinär, har bred kunskap om fysiologi, patologi, hygien, smittspridning osv. och som erhållit kompetens i seminteknik på annat sätt än godkänd kurs. Det gäller alla djurslag.

Kapitel 3, paragraf 9

Se kommentarer under 3 kap. 13 §

Kapitel 3, paragraf 10

Se kommentarer under 3 kap. 13 §

Kapitel 3, paragraf 11

Se kommentarer under 3 kap. 13 §

Kapitel 3, paragraf 12

Se kommentarer under 3 kap. 13 §

Kapitel 3, paragraf 13

Varför är det ”ansvar och kompetenskrav” här för häst? För andra djurslag är det bara kompetenskrav.

Varför annorlunda skrivning för häst där detta trycks på i separata paragrafer? Dessa saker, djurskydd, smittskydd, hygien, ingår i alla seminutbildningar för alla djurslag, men det skrivs inte ut i egna paragrafer för de andra djuren.

Kapitel 3, paragraf 14

Se kommentarer under 3 kap. 13 §

Kapitel 3, paragraf 15

Varför skrivs ”stoets gynekologiska hälsotillstånd” separat? Det gäller alla djurslag.

Kapitel 3, paragraf 20

Samling av sperma för andra ändamål än seminverksamhet (fertilitetsbedömning, diagnostik av prostataproblem, diagnostik av *Brucella canis* mm) bör få utföras av alla legitimerade veterinärer. Lägg till samling av sperma ”för seminverksamhet”.

Kapitel 3, paragraf 30

Ev. bedömning vid embryoinläggning måste läggas av veterinär. Krav på godkänd utbildning för embryoläggning nämns inte alls – har det missats? Det görs ofta av vidareutbildade husdjurtekniker i Sverige, eller av veterinär, som gått godkänd kurs.

Kapitel 4, paragraf 8

Avseende sjukdomar och provtagning för de olika djurslagen så är de flesta av sjukdomarna reglerade i AHL och behöver kanske inte nämnas i detalj i den nationella lagstiftningen vilket däremot är viktigt för sjukdomar som inte nämns i EU-lagstiftningen. Det behöver vara tydligt och konsekvent hur smittfrihet ska säkerställas. Vilka agens ska analyseras, med vilka metoder och från vilket material (blod, mjölk sperma?). Som ett exempel är sjukdomarna hos får och get väldigt inkonsekvent beskrivna i remissföreskriften. I AHL är det i princip samma regelverk och samma sjukdomar som regleras för både får och get vilket borde vara fallet även i den nationella föreskriften. *Brucella* är t.ex. bara nämnt för get i den nationella föreskriften (och inte på artnivå vilket är viktigt då inte alla brucellor är intressanta i sammanhanget – men då det beskrivs i AHL behöver/ska det inte regleras här) medan den i AHL är detaljerat beskriven för båda djurslagen. BD beskrivs för får hur den ska analyseras men inte för get. Dessutom är det bara en metod (odling av virus) som nämns medan BVDV i AHL har flera metoder beskrivna (PCR, antikroppar mm). Då BD och BVDV orsakas av i princip samma virus borde väl BD kunna vara analog med hur BVDV beskrivs i AHL. Slutligen tycker vi att även bockar ska komma från CAE-fria besättningar. Det är bättre än

att provta och det borde vara samma som gäller för får och MV då det är samma virus.

Kapitel 4, paragraf 11

Det är otydligt med syftningar och ansvarsfördelning för smådjur. Stationsveterinär krävs inte för seminverksamhet på hund och katt enligt 2020/686 27.04.2022 Ref. ARES (2022) 260274. Varje seminveterinär bör själv ansvara för att sperman samlas från djur som inte visar tecken på sjukdom. Det är den veterinären som träffar djuret. En stationsveterinär kan inte säkerställa att ett djur hen inte träffar är friskt.

Kapitel 6, paragraf 1

Punkt 5. Förbudet bör inte heller gälla hund. Dubbelparning/dubbelinseminering utförs ibland för att bredda avelsbaser i numerärt små raser som får stora kullar. Avkomman faderskapstestas i dessa fall. Det finns ingen anledning att förbjuda att inseminera från två hanhundar i samma dos.

Punkt 6. Gäller det även importerad sperma spädd med kommersiella spädningsvätskor? Antibiotikans namn och koncentration är inte alltid tillgängligt för dessa även om det vore önskvärt.

Kapitel 8, paragraf 3

Se kommentar 6 kap 1§ punkt 6. Information om antibiotika är inte alltid tillgänglig.

Har inte varje veterinär som inseminerar ansvar för sin egen journalföring? Endast veterinärer får inseminera hund och katt.

Kapitel 8, paragraf 9

Punkt 4. Embryoinläggningar görs ofta av hudjurstekniker med vidareutbildning som embryoinläggare, inte bara av veterinär.

Beslut om detta yttrande har på rektors uppdrag fattats av dekan Rauni Niskanen efter föredragning av koordinator Linda Ferngren. Innehållet har utarbetats av professor Jane Morrell, professor Eva Axné, professor Renée Båge, professor emerita Catharina Linde Forsberg, adjungerad universitetslektor Ylva Persson, universitetsadjunkt Ylva Sjunnesson samt universitetslektor Bodil Ström Holst alla vid institutionen för kliniska vetenskaper.

Rauni Niskanen

Linda Ferngren